

INTERPELLATION TILL STATSRÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2017-04-24
Besvaras senast
2017-05-09

Till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2016/17:465 Försvarsmaktens psyopsförband

Redan den kinesiske generalen Sun Zi förklarade på 500-talet före Kristus att den högsta militära förmågan alltid har varit att besegra en motståndare utan strid. Krigskonsten handlar i hög grad om att vilseleda, manipulera och bedra.

Påverkansoperationer har varit ett livligt samtalsämne i försvarskretsar de senaste åren. Då är det i huvudsak de mer eller mindre subtila aktiviteter Ryssland ägnar sig åt som avses. Däremot behandlas sällan vare sig påverkansarbetet från höga Natobefäl, rapporter från näringslivet i syfte att gynna de egna affärerna, eller rapporter från till exempel det halvstatliga Rand Corporation, som finansieras genom bidrag från företag, stiftelser, delstater och stater och har sitt ursprung i flygplanstillverkaren Douglas.

Psykologisk krigföring sker på det mentala planet. Genom olika former av slug propaganda försöker man försvaga motpartens moral och motståndsvilja. Flygblad, radiosändningar, tv, internet och rykten är viktiga vapen. Syftet är att försvaga fiendens moral, skifta känslan av lojalitet och potentiellt vinna över motpartens sympatisörer till sin sida. På motsvarande sätt handlar psykologiskt försvar om att stärka de egna truppers stridsförmåga och det egna folkets försvars- och motståndsvilja.

Vid Ledningsregementet i Enköping påbörjades utvecklingen av ett psyopsförband under 2006. Förbandet var fullt operativt från den 1 januari 2011, och delar av förbandet fanns med i Afghanistan- och Libyenkrigen. På Försvarsmaktens hemsida går att läsa att ”psyopsförbandets uppgift är att arbeta och kommunicera i informationsmiljön. Förbandet ska påverka beteenden och attityder hos människor för att nå politiska och militära mål, men även upptäcka vilseledande information och påverkansförsök från andra aktörer och motverka dessa.”

Man kan tillägga att påverkan i Försvarsmakten definieras som en ”medveten projicering eller förvrängning av sanningen”. Eller så som överstelöjtnant Björn Andersson, ansvarig på Högkvarteret för de psykologiska operationerna, uttryckte sig till tidskriften Fokus (2012:05): ”Psyopsförbandets huvuduppgift är att påverka målgrupper som man tycker behöver påverkas.”

Under Afghanistankriget hände något intressant. Chefen för ISAF-styrkan, den amerikanske generalen David McKiernan, tog ett drastiskt beslut att slå

samma högkvarteret för psyops med högkvarteret för press- och informationstjänst. Men vid närmare anblick kanske beslutet ändå inte var så förvånande. ”Skillnad mellan informationstjänst och psyops kan ibland uppfattas bara genom skillnader i val av kanal och avsändare”, står det i Försvarmaktens handbok för informationsoperationer (där man också kan läsa att till exempel medierna finns med i listan över legitima operativa mål för det svenska psyopsförbundet).

I USA finns sedan andra världskriget strikta regler som förbjuder armén att påverka amerikaner. Endast i extrema krissituationer kan psyopspersonal sättas in på hemmaplan – men de får aldrig använda psyops som metod. Ändå kunde tidningen Rolling Stone avslöja hur en psyopsgrupp försökte manipulera amerikanska senatorer – bland annat John McCain och Joe Lieberman – i förhoppning att öka anslagen och trupperna till kriget i Afghanistan.

I den svenska lagstiftningen råder dock ett vakuum. Att Försvarmakten menar att psyops inte får riktas mot egna styrkor eller hemmaopinion innebär inte att det finns tillräcklig reglering på området. Den uppenbart oklara juridiska situationen har utretts av Fredrik Konnander, då vid Försvarshögskolan, och han konstaterar att det inte finns några legala restriktioner för vad psyops får göra enligt svensk lag.

I ovan nämnda nummer av Fokus citeras ånyo överstelöjtnant Björn Andersson. ”När psyopsförbundet i Sverige ska genomföra saker så finns det väldigt mycket känslor. Men faktum är att det inte finns några explicita förbud egentligen för att genomföra psykologiska operationer i Sverige. Det finns ingenstans i lagrummet som uttryckt att man inte får genomföra psyops i Sverige.” Det som i USA är olagligt – att psyopssoldater försöker påverka politiker och tjänstemän – är med andra ord tillåtet i Sverige.

Jag vill därför fråga försvarsminister Peter Hultqvist:

1. Avser ministern att ta något initiativ för att i lag reglera vad psyopsförbundet får och inte får göra?
2. Avser ministern att uppdra åt Försvarmakten att i sitt arbete tydligare skilja på psyops och informationsverksamhet?

.....
Stig Henriksson (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Lisa Gunnfors